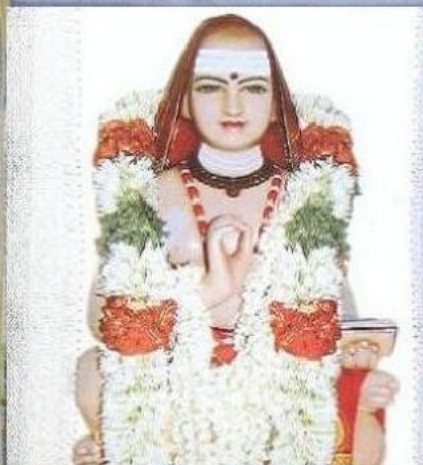

SADĀCĀRAḤ

सदाचारः

Śaṅkara

**DEUGDZAAM
LEVEN**

सदाचारः
Sadācārah
Deugdzaam Leven

Śrī Śaṅkaracārya

Over dit boek

Na het vertalen van een twaalfstal werken van Śaṅkara¹ verscheen er onlangs een van zijn zeer weinig bekende werken, Sadācara, op mijn pad. Net zo enthousiast over de inhoud als die van zijn eerdere werken kon de vertaling hiervan niet lang op zich laten wachten.

Net als in zijn andere Prakaraṇa Grantha's wijst Śaṅkara ook in dit werk de weg naar zelfkennis en bevrijding. Dat doet hij met de woorden van een wijze die zelf een deugdzaam leven leidt, stap voor stap en op diepgaande maar begrijpelijke wijze. In elk van zijn werken besteedt Śaṅkara extra aandacht aan een specifiek aspect. In Sadācara is dit 'kennis' en in het bijzonder onderscheid tussen 'jñāna' 'vijñāna'.

Bij deze vertaling kon ik op twee bronnen beschikken:

1. Complete Works of Śrī Śaṅkarācārya 1910 Edition (alleen in het Sanskrit), Volume 16. Deze is identiek aan de publicatie op de website van Sanskrit Documents: "sanskritdocuments.org".
2. Sadācarah, vertaald door Swamini Vimalananda en uitgegeven door Chinmaya Mission, ISBN: 978-81-7597-330-5, 2005.

De laatstgenoemde bevat tevens een woord-voor-woord Engelse vertaling en bespreking van de verzen door de vertaalster zelf. Ten opzichte van de onder 1. genoemde uitgave ontbreekt hier een vers en er zijn tevens enkele minimale verschillen in de gebruikte Sanskrit woorden en ook in de volgorde van de verzen. Omdat deze verschillen in mijn visie niet van doorslaggevende betekenis bleek te zijn, heb ik dankbaar gebruik gemaakt van deze door de Chinmaya Mission uitgegeven versie.

Deze vertaling omvat de Sanskrit tekst Devanāgarī schrift, de transliteratie en de woord-voor-woord vertaling van de verzen. Waar nodig heb ik de tekst voorzien van toelichtingen zoveel mogelijk in overeenstemming met Śaṅkara's andere werken.

Ronald Fransen dank ik voor zijn enthousiaste steun en bijdragen aan de totstandkoming van deze uiteindelijke vertaling.

Ferit Arav
Hengelo, september 2018

¹ Zie <https://arav.live>

Sadācārah, de verzen

1. Gegroet Heer Viṣṇu, die van de natuur van
Bestaan-bewustzijn-gelukzaligheid is.
De bestaansgrond van de wereld,
De altijd tegenwoordige, volledige en eeuwige.
2. Nu zal ik hier Sadācāra uitleggen,
Dat zuiver en welgezind is
En door alle Vedantische teksten wordt erkend,
Nodig voor het verwerven van de Kennis van de Yogins
3. Bij dageraad herinner Ik me die straling van het Zelf
Gelijk aan de uit zichzelf stralende Zon.
Moge die voortreffelijk Ene onze geesten inspireren
Naar [het Zelf dat van de aard van] Bewustzijn-Gelukzaligheid [is].
4. Ik ben waarlijk die opperste, oneindige, loutere Kennis,
Welke gevestigd wordt door de methode van
Overeenstemming en tegenstrijdigheid
Met betrekking tot de staten van waken, dromen en diepe slaap.
5. Dit is het spel van kennis en onwetendheid
En wordt alleen in kennis en onwetendheid gezien.
Na het opgeven van kennis en onwetendheid [beiden]
Blijft alleen Kennis over.
6. Het lichaam is uiterst onzuiver
En de bewoner ervan uiterst zuiver.
De kennis van ‘Ik ben ongebonden’
Wordt als Zuivering verklaard.
7. Zoals een vis, speelt mijn geest altijd
In de oceaan van gelukzaligheid.
De uitnemende wateren van kennis
Verschoont de mens en loutert het Zelf.
8. Daarnaast dient men aan boetedoening te doen
Door het bedwingen van uit- en inademing,
Na de geest goed te hebben weggelegd in het Absolute
Zoals een in water onderdompelde pot.
9. De geest is wensloos
Bij de verbinding van oplossing en projectie.
Hij die dat bereikt is bevrijd.
Daarover is er geen twijfel.

10. De fluistering van “Ik ben Dat, Dat ben Ik”
Vindt plaats in alle tijden in alle wezens.
Door de kennis hiervan
Wordt men van alle bindingen verlost.
11. Verzadiging is de tevredenheid van de zinnen
Door de gelukzaligheid van het Zelf.
Bij het waarnemen van de geest door de geest
Straalt het Zelf uit Zichzelf.
- 12 Men dient de geest als de enige offergave
Aan het zelfstralende vuur van het Zelf te offeren.
Hij dient te worden erkend als de uitvoerende (het offervuur).
Alle andere uitvoerenden zijn slechts naamgenoten.
13. Van het lichaam wordt gezegd dat het de tempel is.
De bewoner van het lichaam is de zuivere Heer.
Bij het met volle devotie aanbidden,
Straalt Hij voort als de kennis van het Zelf.
- 14 Studie van geschriften leidt tot Stilte.
Meditatie is het continu houden van de aandacht op Brahman.
De volledige ontkenning van beide door Kennis,
Is het zicht op de Waarheid.
15. Ik herinner me niet, noch houd me in het minst op
Met het verleden en de toekomst.
Ik geniet zowel van het aangename als het onaangename
Die worden verkregen zonder voorkeur en afkeer
16. De wijzen beschrijven vreesloosheid
Voor alle wezens, als kennis .
Alleen de hunkering naar de gelukzaligheid van het Zelf
Wordt als het einde van onthechten beschouwd.
17. Men moet naar de Upaniṣads luisteren,
En er met rationele analyse op reflecteren.
Na de continu praktijk hiervan in Yoga,
Rijst daaruit het zicht op het Zelf op.
18. Men wordt iemand van rechtstreekse ervaring
Vanwege de woorden van de geschriften,
Als gevolg van de onpeilbare krachten daarvan;
Zoals een slapende ontwaakt door de woorden (van een ander).
19. Onderscheid tussen het Zelf en niet-Zelf
Bestendigt Kennis.

De leerling die door de Leraar onderwezen wordt
Overstijgt de Veda's.

20. Jij bent niet het lichaam noch de zintuigen, noch de geest,
Noch de organen van handeling, de levenskracht, en het intellect.
Omdat ze allen, zoals een pot, gezien worden
En veranderlijk en vergankelijk zijn.
21. Dat wat uiterst zuiver is, vrij van diversiteit,
[Van de aard van] kennis en zonder kenmerken,
Zonder onzuiverheden en niet-duaal,
De ene opperste gelukzaligheid, Dat zijt Gij.
22. Dat wat gekend wordt aan het begin en aan het einde van klank,
En ook tussen het begin en einde van gedachten,
En dat wat altijd bestaat als de getuige van gedachten,
Dat, waarlijk, ben jij. Vernietig de illusie.
23. Er is eenzelvigheid tussen
Het individuele stoffelijk lichaam en het universele stoffelijk lichaam,
Tussen het individuele subtiel lichaam en het universele subtiel lichaam,
Tussen het individuele causaal lichaam en het universele causaal lichaam,
En ook tussen het (individueel) bewustzijn en het universeel bewustzijn.
24. Zoals het oprijzen van de illusie dat het touw een slang is,
Zo ook ontstond de wereld vanwege illusie alleen,
In het ene, uniforme, alles doordringend pure bewustzijn,
Dat van de natuur van éénheid van Brahman en het Zelf is.
25. Wijze mensen weten dat de logici alleen
De ogenschijnlijke betekenis van het individu en de Heer accepteren
Dat Sāṅkhya en Yoga de onderliggende betekenis accepteren,
En de Vedantisten de eenzelvigheid van beiden zien.
26. De oorzaak-en-gevolg aspecten van de ogenschijnlijke betekenis
Van het individu en de Heer dienen te worden verworpen.
Maar de onderliggende betekenis, dat van de aard van bewustzijn,
En van dezelfde natuur is, die moeten behouden blijven.
27. Waar is dan in de geschriften kennis te vinden over rituelen?
Gebruik van logica heeft evenmin tot gedegen conclusies geleid.
Sāṅkhya en Yoga gaan uit het dualiteitsbeginsel.
En de grammatici leggen zich alleen op woorden toe.
28. Alle andere dwaalgeesten zijn zwak in zelfkennis.
Vanwege zijn directe ervaring
Schittert de non-duale wijsheid
Van Vedānta glansrijk.

29. Deze gebondenheid is van de aard van ‘ik’ en ‘mij’,
De ontkenning van ‘ik’ en ‘mij’ is bevrijding.
Gebondenheid en bevrijding verschijnen vanwege de guṇa’s.
En de guṇa’s zijn uit Prakṛti ontstaan.
30. De Ene pure Kennis straalt
In alle staten van verwijlen;
De onfortuinlijke is zich niet bewust
Van zijn absolute en oneindige natuur.
31. De kenner van de getuige van alle gedachten,
En van het levensprincipe van alle wezens
Als “Dat alleen ben Ik”, is waarlijk de bevrijde.
Hierover kan geen twijfel zijn.
32. Door wiens uitstraling de kenner, het middel tot kennis,
Het object van kennis, [en] de kennis van een object worden verlicht,
Om Dat te kennen,
Is er behoefte aan middelen van kennis?
33. De gedachte neemt de vorm van een object aan.
Het object wordt verlicht door het gereflecteerde bewustzijn.
Dat wat de kennis van het object heeft
Wordt [door de wijze] als het Opperste Zelf gekend.
34. Daar het Zelf, van de aard van Bewustzijn,
Zelf-stralend en onloochenbaar is,
Doordringt Het de gedachten.
Een reflectie [van het bewustzijn] kan dat niet doen.
35. Gedachten bewegen van het ene naar een andere object.
En de staat van de geest ertussenin, die op zichzelf bestaat
Zonder enige steun en zonder welke modificatie dan ook,
Wordt gekend als Unmani.
36. Wanneer de *Cit-ta* (geest) zonder ‘ta’ is,
Weet dat Citta (geest) dan zelf de Cit (bewustzijn) is.
De ‘ta’ stelt de oplegging van objecten voor,
Zoals in het kristal de kleur van de Chinese roos is opgelegd.
37. Kennis alleen resteert wanneer
Kennis van objecten wordt verzaakt.
Wanneer de triade ophoudt
Wordt bevrijding verwezenlijkt.
38. Al dit is niets anders dan de geest.
Die natuur van de geest is die van kennis.

Onwetendheid [zeggen de wijzen] is illusie
En Kennis is de opperste staat.

39. De wijzen verklaren dat deze twee,
Onwetendheid en verkeerd begrip, dat is māyā.
De Heer is de drager van māyā,
En Dat wat māyā overstijgt is het onberispelijke.
40. In de ruimte van bewustzijn,
[Wiens aard] bestaan en gelukzaligheid is,
Is māyā de wolk, de geest de bliksemschicht, het ego de donder,
En, waarlijk, de stortbui is bedwelming.
41. In deze diep donkere illusie
Regent de Heer op speelse wijze.
Voor het eindigen van deze stortregen,
Is zelfrealisatie als de wind die de wolken uiteendrijft.
42. Jñānam is het gewaarzijn van het verschil van de Ziener
en het geziene,
Vijñānam is de afwezigheid van het geziene (objecten).
De Waarheid is, waarlijk, één en niet dual.
Daarin is geen enkele verscheidenheid.
43. Kennis van het ervarene en de ervaarder
Wordt jñānam genoemd.
Vijñānam is de realisatie van de eenzelve
Van beiden, de ervaarder en het Opperste Heer zelf.
44. Jñānam is indirecte kennis, ontstaan uit de studie van Geschriften.
Vijñānam is de zelf-realisatie van de aard van
De totale verwerping van de twee soorten van conditionering,
Behorende tot het Zelf en Brahman.
45. Jñāna is het verstaan van de essentie van 'Gij'.
Vijñāna is de kennis van het woord 'Dat'.
Waarlijk, de kennis van de eenzelve
Van deze twee woorden wordt jñāna-vijñāna genoemd.
46. Onderscheid tussen het Zelf en het niet-Zelf noemt de wijze jñāna.
En in deze wereld is onwetendheid verkeerd waarnemen.
Vijñāna is het zien van de wereld
Niets anders is dan Dat.
47. Door de methode van de overeenstemming en tegenstrijdigheid
Ziet diegene die helder kan zien de Ene overal.
Verder, wat uit gedachten is ontstaan wordt jñāna genoemd.
Vijñāna is Pure Kennis [vrij van gedachten].

48. Jñāna is de vernietiger van onwetendheid
Terwijl vijñāna van de natuur van beiden is.
Verwijlen in jñāna en vijñāna is de versmelting
In die altijd-bestaande Waarheid.
49. De ervaarder is de pure sattva guṇa,
En het instrument van ervaring is rajo guṇa.
De Wijze zegt dat het object van ervaring tamo guṇa is
En het Zelf is de verlichter van dit alles.
50. Hij die begiftigd is met de studie van de Veda's
En altijd trouw aan de eed van brahmacārya,
Die alles als Brahman kent,
Wordt een brahmacārī genoemd.
51. Het lichaam wordt het huis genoemd.
De huishouder leeft temidden van de guṇa's.
De wijze huishouder weet dat niet hij de doener is
Maar dat het de guṇa's zijn die handelen.
52. Wat is het nut van het dienen aan strenge soberheid
Voor hem wiens soberheid de aard van Kennis heeft?
Hij die vrij is van plezier en begeerte
Wordt een Vānaprastha genoemd.
53. De overtuiging 'Ik ben niet dit lichaam maar ik ben het Zelf',
Is het bewijs van afstand doen.
Deze praktijk betreffende het lichaam is zeker sannyāsa,
En dit is zeker anders dan het allen maar dragen van oranje kleding.
54. De wijze mensen die onophoudelijk
Deze Sadācāra in praktijk brengen
Worden gauw bevrijd van hergeboorten.
Hierover kan geen enkele twijfel bestaan.

* * *

सदाचारः

sadācārah²,

Deugdzaam leven

सच्चिदानन्दकन्दाय जगदङ्कुरहेतवे।

सदोदिताय पुर्णाय नमोऽनन्ताय विष्णवे ॥ १ ॥

*saccidānandakandāya jagadaṅkuraheṭave |
sadoditāya purṇāya namo'nantāya viṣṇave ||1||*

namah: gegroet; *viṣṇave:* aan Heer Viṣṇu; *saccidānandakandāya:* van de natuur van bestaan-bewustzijn-gelukzaligheid; *jagadaṅkuraheṭave:* de oorzaak van de wereld; *sadoditāya:* de altijd tegenwoordige; *purṇāyā:* de volledige; *anantāya:* de eeuwige.

1. **Gegroet Heer Viṣṇu, die van de natuur van Bestaan-bewustzijn-gelukzaligheid is.
De bestaansgrond van de wereld,
De altijd tegenwoordige, volledige en eeuwige.**

सर्ववेदन्तसिद्धान्तैर्ग्रथितं निर्मलं शिवम्।

सदाचरं प्रवक्ष्यामि योगिनां ज्ञानसिद्धये ॥ २ ॥

*sarvavedantasiddhāntairgrathitaṁ nirmalaṁ śivam |
sadācaram pravakṣyāmi yoginām jñānasiddhaye ||2||*

pravakṣyāmi: Ik zal uiteenzetten; *sadācara:* wat zuiver is; *nirmalam:* dat zuiver is; *śivam:* welgezind, veel belovendwelwillend; *grathitam:* ontvouwd, uitgelegd; *sarvavedantasiddhāntaiḥ:* door alle Vedantische teksten, schriften; *jñānasiddhaye:* voor het verwerven van kennis; *yoginām:* van de Yogins.

2. **Nu zal ik hier Sadācāra uitleggen,
Dat zuiver en welgezind is
En door alle Vedantische teksten wordt erkend,
Voor het verwerven van de Kennis van de Yogins³.**

² *Sadācara:* Monier Williams: Practise of good men, virtuous conduct, good manners.

³ *Yogin:* Beoefenaar van Yoga.

प्रातः स्मरामि देवस्य सवितुर्भर्ग आत्मनः
वरेन्यं तद्धियो यो नश्चिदानन्दे प्रचोदयात् ॥ ३ ॥

*prātaḥ smarāmi devasya saviturbharga ātmanah
varenyam taddhiyo yo naścidānande pracodayāt ||3||*

smarāmi: Ik herinner (contempler); *prātaḥ*: bij dageraad; *yaḥ*: die; *harga*: straling; *devasya saviturbharga*: van de uit zichzelf stralende Zon; *tat varenyam*: de meest voortreffelijke; *pracodayāt*: mag inspireren; *nah*: ons; *dhiyah*: gedachten, geest, verstand; *cidānande*: naar Bewustzijn en Gelukzaligheid.

- 3. Bij dageraad herinner ik me die straling van het Zelf**
Die gelijk is aan de uit zichzelf stralende Zon.
Moge die voortreffelijk Ene onze geesten inspireren
Naar [het Zelf dat van de aard van] Bewustzijn-Gelukzaligheid [is].

अन्वयव्यतिरेकाभ्यां जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तिषु।
यदेकं केवलं ज्ञानं तदेवास्मि परं बृहत् ॥ ४ ॥

*anvayavyatirekābhyām jāgratsvapnasuṣuptiṣu |
yadekaṁ kevalam īn tadevāsmi param br̥hat ||4||*

aham: Ik ben; *eva*: waarlijk, inderdaad; *tat*: dat; *param*: opperste; *br̥hat*: oneindig; *yat*: welke; *kevalam*: louter; *ekam*: één; *jñānam*: Kennis; *anvayavyatirekābhyām*: welke gevestigd wordt door het systeem van overeenstemming en tegenstrijdigheid; *jāgratsvapnasuṣuptiṣu*: met betrekking tot de staten van waken, droom en diepe slaap.

- 4. Ik ben waarlijk die opperste, oneindige, zuivere Kennis,**
Welke gevestigd wordt door de methode van
Overeenstemming en tegenstrijdigheid⁴
Met betrekking tot de staten van waken, dromen en diepe slaap.

Dit vers overleggen

⁴ Anvayavyatireka (MW: agreement and contrariety). Vyatireka staat hier voor het zien en zich ontdoen van opleggingen zoals een lichaam, persoonlijkheid enz, waarmee het 'ik' zich gewoonlijk geïdentificeerd beschouwt, waarna alleen het pure Zelf overblijft. Anvaya staat voor het zien dat wat eerst als oplegging werd beschouwd niet verschillend van het Zelf is.. Zie vers 20 als voorbeeld van vyatireka en vers 47 anvaya.

ज्ञानाज्ञानविलासोऽयं ज्ञानाज्ञाने च पश्यति ।
ज्ञानाज्ञाने परित्यज्य ज्ञानमेवावशिष्यते ॥ ५ ॥

*jñānājñānavilāso'yaṁ jñānājñāne ca paśyati |
jñānājñāne parityajya jñānamevāvaśiṣyate ||5||*

ekam: dit, deze; *jñāna-ajñānavilāsaḥ*: is het spel van kennis en onwetendheid;
ca: en; *paśyati*: wordt gezien; *jñāna-ajñāne*: in kennis en onwetendheid;
parityajya: na het opgeven van; *jñāna-ajñāne*: kennis en onwetendheid beiden;
jñānam: Kennis; *eva*: alleen, louter; *avaśiṣyate*: overblijft, resteert.

- 5. Dit is het spel van kennis en onwetendheid⁵**
En wordt alleen in kennis en onwetendheid gezien.
Na het opgeven van kennis en onwetendheid [beiden]
Blijft alleen Kennis⁶ over.

अत्यन्तमलिनो देहो देही चात्यन्तनिर्मलः ।
असङ्गोऽहमिति ज्ञात्वा शौचमेतत्प्रचक्षते ॥ ६ ॥

*atyantamalino deho dehī cātyantanirmalaḥ |
asaṅgo'hamiti jñātvā śaucametatpracakṣate ||6||*

Dehaḥ: lichaam; *atyanta-malinaḥ*: is uiterst onrein; *ca*: en; *dehī*: de bezitter van het lichaam; *atyanta-nirmalaḥ*: is uiterst zuiver; *iti*: dus; *jñātvā*: na geweten te hebben; *aham*: Ik ben; *asaṅgaḥ*: ongebonden; *etat*: deze; *pracakṣate*: is verklaard; *śaucam*: als zuivering, loutering.

- 6. Het lichaam is uiterst onzuiver⁷**
En de bewoner ervan is uiterst zuiver⁸.
De kennis van ‘Ik ben ongebonden’
Wordt als Zuivering verklaard.

⁵ Kennis van objecten en onwetendheid van hun ware aard.

⁶ Wanneer kennis van objecten en onwetendheid van hun ware aard worden opgeheven blijft er alleen ware Kennis over zoals de staat waarbij zowel de slang alsmede het touw beiden afwezig zijn (pāramārthika satya; zie Dṛg Drśya Viveka verzen 32-46).

⁷ Het wordt geboren, groeit en sterft, en is uiterst kwetsbaar.

⁸ Het is ongeboren, onveranderlijk, onsterfelijk en eeuwig.

मन्मनो मीनवन्नित्यं क्रीडत्यानन्दवारिधौ।
सुस्नातस्तेन पूतात्म सम्यग्विज्ञानवारिणा ॥ ७ ॥

*manmano mīnavannityaṁ krīḍatyānandavāridhau |
susnātastena pūtātma samyagvijñānavāriṇā ||7||*

mat-mano: mijn geest; *mīnavat*: zoals een vis; *nityam*: altijd; *krīḍati*: speelt; *ānandavāridhau*: in de oceaan van gelukzaligheid; *tena*: door dat; *samyak-vijñāna-vāriṇā*: door de uitnemende wateren van kennis; *susnātaḥ*: wordt men verschoond, aangenaam gebaad; *pūtātma*: en het Zelf wordt gelouterd.

**7. Zoals een vis, speelt mijn geest altijd
In de oceaan van gelukzaligheid.
De excellente poel van kennis
Reingt de mens en zuivert⁹ het Zelf.**

अथाघमर्षणं कुर्यात् प्राणापाननिरोधतः।
मनः पूर्णं समाधाय मग्नकुम्भो यथार्णवे ॥ ८ ॥

*athāghamarṣaṇaṁ kuryāt prāṇāpānanirodhataḥ |
manaḥ pūrṇe samādhāya magnakumbho yathārṇave ||8||*

atha: vervolgens, daarnaast, dan; *kuryat*: dient men te voltrekken, verwezenlijken, verrichten, vervullen, nakomen; *agha-marṣaṇam*: boetedoening; *prāṇa-apāna-nirodhataḥ*: door het bedwingen van uit- en inademing; *samādhāya*: na goed te hebben weggelegd, gedeponeerd; *manaḥ*: de geest; *pūrṇe*: in het Absolute; *yathā*: zoals; *magnakumbhaḥ*: een onderdompelde pot; *arṇave*: in water.

**8. Na de geest te hebben opgelost in het Absolute
Zoals een in water ondergedompelde pot¹⁰.
Dient men dan aan boetedoening¹¹ te doen
Zoals het bedwingen van uit- en inademing¹²,**

⁹ Zoals het lichaam met water wordt gereinigd, wordt de geest gezuiverd van onwetendheid door kennis als gevolg van studie, goed gezelschap, een leraar enz. maar vooral meditatie.

¹⁰ Binnen en buiten de pot is er alleen water. Na de reiniging van de geest is er geen verschil met zijn bestaansgrond, bewustzijn.

¹¹ Inspanning voor het herstellen van de oorspronkelijke, zuivere, staat.

¹² Beheersing van de adem (*prāṇāyāma*) is behulpzaam voor het verstillen van de geest.

लयविक्षेपयोः सन्धौ मनस्तत्र निरामिषम्।

स सन्धिः साधितो येन स मुक्तो नात्र संशयः ॥ ९ ॥

layavikṣepayoḥ sandhau manastatra nirāmiṣam |
sa sandhiḥ sādhitō yena sa mukto nātra saṁśayaḥ ||9||

sandhau: op de conjunctie; *layavikṣepayoḥ*: van oplossing en projectie; *manah*: de geest; *tatra*: daar; *nirāmiṣam*: is wensloos; *yena*: door wie; *saḥ*: dat; *sandhiḥ*: conjunctie, samenstand; *sādhitah*: wordt bereikt; *saḥ*: zo'n persoon; *muktaḥ*: is bevrijd; *atra*: op deze wijze; *na*: zonder; *saṁśayaḥ*: twijfel.

- 9. De geest is in zijn wensloze staat
Waar inactiviteit en projectie elkaar ontmoeten¹³
Hij die dat bereikt is bevrijd.
Daarover bestaat geen twijfel.**

सर्वत्र प्राणिनां देहे जपो भवति सर्वदा।

हंस सोऽहमिति ज्ञात्वा सर्वबन्धैर्विमुच्यते ॥ १० ॥

sarvatra prāṇinām dehe japo bhavati sarvadā |
haṁsa so'hamiti jñātvā sarvabandhairvimucyate ||10||

sarvatra dehe: in alle lichamen; *prāṇinām*: van wezens; *sarvadā*: ten alle tijde; *japa*: japa, stil of subtiel fluisteren; *bhavati*: gebeurt; *[a]haṁ-saḥ*: Ik ben Dat; *saḥ aham*; Dat ben Ik; *iti*; aldus; *jñātvā*: gekend hebbende; *vimucyate*: wordt men bevrijd; *sarvabandhaiḥ*: van alle bindingen.

- 10. De fluistering “Ik ben Dat, Dat ben Ik”
Vindt plaats in alle tijden en in alle wezens¹⁴.
Door deze kennis
Wordt men van alle bindingen verlost.**

¹³ Gedachten volgen elkaar onophoudelijk. Tussen het ophouden van een gedachte en het oprijzen van een volgende is er een moment van de afwezigheid van mentale activiteit. De vestiging van deze staat is bevrijding. Zie ook vers 22. Wijziging niet begrepen

¹⁴ De kennis “Ik ben Dat, Dat ben Ik” (*haṁ'sa, so'ham*) is in alle tijden in alle wezens aanwezig. Het ‘klopt’ voortdurend op de achtergrond, maar is bedekt door gedachten die de geest vormen. Door voortdurend herinnerd worden hieraan zullen de bindingen, die zich als gedachten voordoen, afnemen.

तर्पणं स्वसुखेनैव स्वेन्द्रियाणां प्रतर्पणम्।

मनसा मन आलोक्य स्वयमात्मा प्रकाशते ॥ ११ ॥

*tarpaṇam svasukhenaiva svendriyāṇām pratarpaṇam |
manasā mana ālokya ātmā || 11||*

tarpaṇam: verzadiging; *eva*: is waarlijk; *pratarpaṇam*: de tevredenheid, genoeg, voldoende; *sva-jñāndriyāṇām*: van de zintuigen (van waarneming en kennis); *svasukhena*: door de gelukzaligheid van het Zelf; *ālokya*: waargenomen hebbend; *manaḥ*: de geest; *manasā*: door de geest; *ātmā*: het Zelf; *prakāśate*: straalt, schijnt; *svayam*: door Hemzelf.

11. Bij het waarnemen van de geest door de geest

Straalt het Zelf uit Zichzelf¹⁵.

Door de gelukzaligheid van het Zelf

Ontstaat 'tarpaṇam': vervulling van de zinnen

आत्मनि स्वप्रकाशाग्नौ चित्तमेकाहुतिं क्षिपेत्।

अग्निहोत्री स विज्ञेयश्चेतरा नामधारकाः ॥ १२ ॥

*ātmani svaprakāśāgnau cittamekāhutim kṣipet |
agnihotrī sa vijñeyaśce tarā nāmadhārakāḥ || 12||*

kṣipet: men moet offeren; *cittam*: de totaliteit van de geest; *eka-ahutim*: als een enkele offergave; *ātmani*: in het Zelf; *sva-prakāśa-agnau*: in het zelfstralende vuur; *saḥ*: hij; *vijñeyaḥ*: moet worden erkend; *agnihotrī*: als een aanbieder van Vuuroffer; *ca*: en; *itarāḥ*: alle andere aanbidders; *nāmadhārakāḥ*: zijn enkel en alleen naamgenoten.

12. Als de enige offergave¹⁶ dient men de geest¹⁷

Aan het uit zichzelfstralende vuur¹⁸ van het Zelf te offeren.

Het Zelf dient te worden erkend als de uitvoerende (het offervuur).

Alle andere uitvoerenden zijn slechts naamgenoten¹⁹.

¹⁵ Wanneer de geest zichzelf gaat waarnemen wordt hij de getuige van zichzelf.

¹⁶ Het offeren van de geest alleen is voldoende voor de totale bevrijding.

¹⁷ Met geest wordt hier citta bedoeld: het persoonlijke bewustzijn dat zich als al het veranderlijke en voorbijgaande manifesteert. Het omvat zowel het waargenomene (manas), onderscheidingsvermogen (buddhi), herinnering (citta) alsmede het ego (ahamkāra). Zie ook vers 36.

¹⁸ Vuur is het voertuig dat het offer naar het doel van toewijding brengt.

¹⁹ Goden zoals Viṣṇu.

देहो देवालयः प्रोक्तो देही देवो निरञ्जनः ।

अर्चितः सर्वभावेन स्वानुभूत्या विराजते ॥ १३ ॥

deho devālayaḥ prokto dehī devo nirañjanaḥ |

arcitaḥ sarvabhāvena svānubhūtyā virājate || 13||

dehaḥ: het lichaam; *proktaḥ*: wordt gezegd; de tempel is; *dehi*: van de bewoner (eigenaar) van het lichaam; *nirañjanaḥ*: is de zuiver, vlekkeloos, onvermengd; *deva*: Heer; *arcitaḥ*: wanneer vereerd; *sarvabhāvena*: met volle devotie; *virājate*: schijnt voort; *sva-anubhūtyā*: door de ervaring (kennis) van het Zelf.

13. Van het lichaam wordt gezegd dat het de tempel is.

De bewoner van het lichaam is de zuivere Heer.

Bij het met volle devotie aanbidden,

Straalt Hij voort als de kennis van het Zelf²⁰.

मौनं स्वाध्ययनं ध्यानं ध्येयं ब्रह्मानुचिन्तनम् ।

ज्ञानेनेति तयोः सम्यङ्निषेधात्तत्त्वदर्शनम् ॥ १४ ॥

maunaṁ svādhyayanaṁ dhyānaṁ dhyeyaṁ brahmānucintanam |

jñāneneti tayoh samyānniṣedhāttattvadarśanam || 14||

maunam: stilte; *svādhyayanam*: is de studie van de geschriften; *dhyānam*: meditatie; *brahma-anucintanam*: aandacht continu op Brahman houden; *dhyeyam*: object van meditatie; *samyak-niṣedhāt*: door volledige negatie, ontkenning; *tayo*; van beiden; *jñānena*: door kennis; *iti*: is dus; *tattvadarśanam*: het zicht van de waarheid.

14 Studie [en recitatie] van geschriften leidt tot Stilte.

Het continu houden van de aandacht op Brahman is meditatie.

De volledige ontkenning van beide²¹ door Kennis²²,

Is het zicht op de Waarheid.

²⁰ Hier wordt de meditatie beschreven waarbij het ego in het reine lichaam zich overgeeft aan het Zelf.

²¹ De totale afwezigheid van zelfs stilte en meditatie op Brahman, is het kennen van de Waarheid. Hier wordt alles ontkend wat beschrijfelijk is.

²² Alwetendheid, niet specifieke kennis.

अतीतानागतं किञ्चिन्न स्मरामि न चिन्तये।

रागद्वेषविना प्राप्तं भुञ्जाम्यत्र शुभाशुभम् ॥ १५ ॥

atītānāgataṁ kiñcinna smarāmi na cintaye |

rāgadveṣavinā prāptaṁ bhuñjāmyatra śubhāśubham || 15||

na smarāmi: Ik herinner me niet; *na cintaye* ik broed niet op; *na kiñcit*: zelfs een beetje; *atītānāgataṁ*: over het verleden en de toekomst; *bhuñjām*: ik geniet; *atra*: hier; *śubhāśubham*: aangenaam of onaangenaam; *prāptaṁ*: wat bereikt, verkregen of verworven is; *rāgadveṣavinā*: zonder voorkeur en afkeer.

15. Ik herinner me niet, noch houd me in het minst op

Met het verleden en de toekomst²³.

Ik geniet zowel van het aangename als het onaangename

Die worden ontvangen, zonder voorkeur en afkeer²⁴.

अभयं सर्वभूतानां ज्ञानमाहुर्मनीषिणः।

निजानन्दे स्पृहा नान्ये वैराग्यस्यावधिर्मताः ॥ १६ ॥

abhayaṁ sarvabhūtānām jñānamāhurmanīṣiṇaḥ |

nijānande sprhā nānye vairāgyasyāvadhirmatāḥ || 16||

manīṣiṇaḥ: Wijze mensen; *āhuḥ*: beschrijven; *jñānam*: als kennis; *abhayaṁ*: vreesloosheid; *sarva-bhūtānām*: voor alle wezens; *sprhā*: hunkeren; *nija-anande*: naar de gelukzaligheid van het Zelf; *na*: niet; *anye*: voor iets anders; *mataḥ*: wordt beschouwd; *avadhiḥ*: als het einde; *vairāgyasya*: van onthechting, begeerteloosheid.

16. De wijzen beschrijven vreesloosheid

Voor alle wezens, als Kennis²⁵.

Alleen de hunkering naar de gelukzaligheid van het Zelf

Wordt als het einde van [het proces van] onthechten beschouwd²⁶.

²³ Verleden en toekomst bestaan alleen in het denken en zijn dus illusoir.

²⁴ In het 'nu' is er alleen gewaarzijn zonder keuzes.

²⁵ Van vrees kan alleen sprake zijn als een 'een ander' is. "Zolang er een tweede is, is er vrees", *Bṛhadāraṇyaka Up.* I, 4, 2.

²⁶ Alle inspanningen tot onthechten verdwijnen bij het oprijzen van het verlangen naar het Zelf. Zie ook *Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad* I-iv-8: "Dit Zelf is nader dan al het andere; dierbaarder dan een zoon, dierbaarder dan rijkdom, dierbaarder dan wat ook. Indien een mens iets dierbaarder dan het Zelf noemt, zeg hem dan dat hij verliezen zal wat hem

वेदान्तश्रवणं कुर्यान्मननं चोपपत्तिभिः ।

योगेनाभ्यसनं नित्यं ततो दर्शनमात्मनः ॥ १७ ॥

vedāntaśravaṇam kuryānmananam copapattibhiḥ |
yogenābhyasanam nityam tato darśanamātmanah || 17||

kuryāt: men moet doen; *śravaṇam*: luisteren; *vedāntauḥ*: met de Upaniṣaden; *ca*: en; *mananam*: overweging, reflectie; *apattibhiḥ*: door rationele analyse; *abhyasanam*: praktijk; *nityam*: altijd; *yogena*: door yoga; *tataḥ*: daarna (rijst op); *darśanam*: het zicht; *ātmanah*: op het Zelf.

- 17. Men moet naar de Upaniṣads luisteren,
En er met rationele analyse op reflecteren²⁷.
Na de continu praktijk hiervan in Yoga²⁸,
Ontstaat het zicht op het Zelf op.**

शब्दशक्तेरचिन्त्यत्वाच्छब्दादेवापरोक्षधीः ।

सुषुप्तः पुरुषो यद्वच्छब्देनैवावबुध्यते ॥ १८ ॥

śabdaśakteracintyātvaścchābdādevāparokṣadhīḥ |
suṣuptaḥ puruṣo yadvacchabdenaivāvabuddhyate || 18||

aparokṣadhīḥ: men wordt iemand van rechtstreekse ervaring; *śabdād eva*: uit de woorden (van de geschriften); *acintyātva*: door de onpeilbare; *śabda-śakteḥ*: kracht van woorden (van de geschriften); *yad-vat*: zoals; *suṣuptiḥ*: de slapende; *puruṣaḥ*: persoon; *avabuddhyate*: ontwaakt; *eva* door die: *śabdena*: woorden (van een ander).

- 18. Men wordt iemand van rechtstreekse ervaring
Vanwege de woorden van de geschriften,
Als gevolg van de onpeilbare krachten daarvan;
Zoals een slapende ontwaakt door de woorden (van een ander).**

dierbaar is; alleen het Zelf is dierbaar. Daarom moet men over het Zelf alleen mediteren. Wie over het Zelf alleen mediteert zal het nooit verliezen."

²⁷ *Śravaṇam, mananam en nididhyāsanam*, in het kort 'horen, reflectie en contemplatie', kunnen opgevat worden als de drie stadia van *vicāra*, of zelfonderzoek, dat naar bevrijding (*mokṣa*) leidt. Het horen van de waarheid van de leermeester is *śravaṇam*. Het overwegen van het gehoorde tot het begrepen door gebruik van de rede of rationele analysis is en elke twijfel erover geheel verdwenen is heet *mananam*. De twijfellose verwezenlijking van wat tot dan toe een begrip was, is ten slotte *nididhyāsanam*.

²⁸ Wijst op de staat van *nididhyāsanam*.

आत्मानात्मविवेकेन ज्ञानं भवति निश्चलम्।
गुरुणा बोधितः शिष्यः शब्दब्रह्मातिवर्तते ॥ १९ ॥

*ātmānātmavivekena jñānaṁ bhavati niścalam |
guruṇā bodhitaḥ śiṣyaḥ śabdabrahmātivartate || 19||*

jñāna: kennis; *bhavati*: wordt; *niścalam*: bestendig, gevestigd; *ātma-anātma-vivekena*: door onderscheid tussen het Zelf en niet-Zelf; *śiṣyaḥ*: de leerling; *bodhitaḥ*: die onderwezen wordt; *guruṇā*: door de leraar; *tivartate*: transcendeerd; *śabdabrahma*: de Veda's.

19. Onderscheid tussen het Zelf en niet-Zelf
Bestendig Kennis.
De leerling die door de Leraar onderwezen wordt
Overstijgt de Veda's²⁹.

न त्वं देहो नेन्द्रियाणि न प्राणो न मनो न धीः।
विकारित्वाद्विनाशित्वात् दृश्यत्वाच्च घटो यथा ॥ २० ॥

*na tvaṁ deho nendriyāṇi na prāṇo na mano na dhīḥ |
vikāritvādvinaśitvāt drśyatvācca ghaṭo yathā || 20||*

tvam: jij; *na*: niet; *dehaḥ*: het lichaam; *na*: niet; *indriyāṇi*: de organen van waarneming (zintuigen) en handeling; *na*: niet; *prāṇaḥ*: de levenskracht; *na*: niet; *manaḥ*: de geest, denkvermogen; *na*: niet; *dhīḥ*: het intellect; *vikāritvāt*: omdat ze veranderlijk zijn; *vināśitvāt*: ze zijn vergankelijk; *ca*: en; *drśyatvāt*: worden gezien het geziene; *yathā*: zoals; *ghaṭaḥ*: een pot.

20. Jij bent niet het lichaam noch de zintuigen, noch de geest,
Noch de organen van handeling, de levenskracht, en het intellect.
Omdat ze allen, zoals een pot, gezien worden
En veranderlijk en vergankelijk zijn.

²⁹ De directe kennis ontvangen van de leraar aan wie de leerling zich heeft overgegeven gaat boven de kennis uit de studie van de geschriften.

विशुद्धं केवलं ज्ञानं निर्विशेषं निरञ्जनम्।

यदेकं परमानन्दं तत्त्वमस्यद्वयं परम् ॥ २१ ॥

viśuddham kevalam jñānam nirviśeṣam nirañjanam |

yadekaṁ paramānandaṁ tattvamasyadvayaṁ param || 21||

tat: dat wat; *viśuddham*: uiterst zuiver is; *kevalam*: geheel, vrij van diversiteit; *jñānam*: (van de aard van) kennis; *nirviśeṣam*: zonder kenmerken; *nirañjanam*: zonder onzuiverheden; *ekam*: één; *paramānandaṁ*: opperste gelukzaligheid; *advayaṁ*: non-duaal; *param*: opperste; *tat*: Dat; *tvam*; jij (Gij); *asi*: ben (zijt).

**21 Dat wat uiterst zuiver is, vrij van diversiteit,
[Van de aard van] kennis en zonder kenmerken,
Zonder onzuiverheden en niet-duaal,
De ene opperste gelukzaligheid, Dat zijt Gij.**

शब्दस्याद्यन्तयोः सिद्धं मनसोऽपि तथैव च।

मध्ये साक्षितया नित्यं तदेव त्वं भ्रमं जहि ॥ २२ ॥

śabdasyādyantayoḥ siddham manaso'pi tathaiva ca |

madhye sākṣitayā nityaṁ tadeva tvam bhramam jahi || 22||

siddham: Dat wat gekend wordt; *ādi-antayoḥ*: het begin en het einde, beiden; *śabdasya*: van de klank (woord); *tatha eva ca*: en zo ook; *manasaḥ api*: van de geest; *madhye*: in het midden (d.w.z. wanneer de geest bestaat); *nityam*: dat wat altijd bestaat; *sākṣitayā*: als de Getuige; *tat*: dat; *eva*: waarlijk; *tvam*: ben jij; *jahi*: vernietigen; *bhramam*: de illusie, drogbeeld.

**22. Dat wat gekend wordt aan het begin en aan het einde van klank³⁰,
En ook tussen het begin en einde van gedachten³¹,
En dat wat altijd bestaat als de getuige van gedachten,
Dat, waarlijk, ben jij. Vernietig de illusie.**

³⁰ Of woord.

³¹ Laghu Śāṅkara's Vākyavṛitti 9, 10, 11.

Gedachten veranderen voortdurend, maar bewustzijn niet.

Zoals de draad in een parelsnoer, doordringt puur bewustzijn alle gedachten.

Een draad, bedekt door parels, kan tussen twee parels worden gezien.

Zo ook kan puur bewustzijn, bedekt door gedachten

Tussen twee opeenvolgende gedachten worden gekend.

Nadat een gedachte is opgehouden en de volgende nog niet is opgerezen,

Schijnt onbewogen puur bewustzijn, tussenin, uit zichzelf overduidelijk.

स्थूलवैराज्योरैक्यं सूक्ष्महैरण्यगर्भयोः ।

अज्ञानमाययोरैक्यं प्रत्यग्विज्ञानपूर्णयोः ॥ २३ ॥

*sthūlavairājyoraikyam sūkṣmahairāṇyagarbhayoḥ |
ajñānamāyayoraikyam pratyagvijñānapūrṇayoḥ || 23||*

aikyam: er is eenzelvigheid; *sthūlavairājyoḥ*: tussen het individuele stoffelijk lichaam en het totale stoffelijk lichaam; *aikyam*: er is eenzelvigheid; *sūkṣmahairāṇyagarbhayoḥ*: tussen het individuele subtiel lichaam en het totale subtiel lichaam; ; *aikyam*: er is eenzelvigheid; *ajñānamāyayoḥ*: tussen het individuele causaal lichaam en het totale causaal lichaam; *pratyagvijñānapūrṇayoḥ*: tussen het (individueel) bewustzijn en het totaal bewustzijn.

23. Eén en hetzelfde zijn:

Het individuele stoffelijk lichaam en het totale stoffelijk lichaam³²,

Het individuele subtiel lichaam en het totale subtiel lichaam³³,

Het individuele causaal lichaam en het totale causaal lichaam³⁴,

En ook het (individueel) bewustzijn³⁵ en het totaal bewustzijn³⁶.

चिन्मात्रैकरसे विष्णौ ब्रह्मात्मैक्यस्वरूपके ।

भ्रमेणैव जगज्जातं रज्ज्वां सर्पभ्रमो यथा ॥ २४ ॥

*cinmātraikarase viṣṇau brahmātmāikyavarūpake |
bhramaṇaiva jagajjātaṁ rajjvāṁ sarpabhramo yathā || 24||*

yatha: zoals; *sarpabhraḥ*: (daar rijst op) de begoocheling van de slang; *rajjvām*: op het touw; *bhramaṇa-eva*: vanwege de waan alleen; *jagat*: de wereld; *jātam*: rees op; *cit-mātra-eka-rase*: in het eenvormig (homogeen) puur bewustzijn; *viṣṇau*: in alles doordringende; *brahm-ātma-ekya-svarūpake*: in (dat waarvan) de natuur van eenheid van Brahman en het Zelf.

24. Net zoals het oprijzen van de illusie dat het touw een slang is,

Zo ook ontstond de wereld vanwege alleen illusie,

In het ene, uniforme, alles doordringende pure bewustzijn,

Dat van de essentie van éénheid van Brahman en het Zelf³⁷ is.

³² Totale stoffelijk lichaam (het stoffelijke universum en mijn lichaam): Virāṭ.

³³ Totale subtiel lichaam (het mentale universum en mijn geest): Hiraṇyagarbha.

³⁴ Totale causaal lichaam (het causale universum en mijn causaal lichaam): Avyākṛta.

³⁵ Het Zelf of Ātman.

³⁶ Totaal bewustzijn: Brahman of Dāt!

³⁷ Of Ātman en Brahman.

तार्किकाणां तु जीवेशौ वाच्यावेतौ विदुर्बुधाः ।

लक्ष्यौ च साङ्ख्ययोगाभ्यां वेदान्तैरैक्यता तयोः ॥ २५ ॥

tārīkikāṇām tu jīveśau vācyaṁvetau vidurbudhāḥ |

lakṣyau ca sāṅkhyayogābhyām vedāntairaikyatā tayoh || 25||

budhāḥ: wijze mensen; *viduh*: weet, verstaat; *etau*: deze twee; *jīva-īśau*: het individu en de Heer; in hun letterlijke, ogenschijnlijke betekenis; *tārīkikāṇām*: in het geval van logici; *ca*: en; *sāṅkhyā-yogābhyām*: in het geval van Sāṅkhyā en Yoga; *lakṣyau*: de bedoelde, onderliggende betekenis; *aikyatā*: de eenzelveheid, identiteit, gelijkheid; *tayoh*: van deze beiden; *vedāntaiḥ*: door de Vedantisten.

25. Wijze mensen weten

Dat de logici alleen de ogenschijnlijke betekenis van het individu en de Heer accepteren³⁸

Dat Sāṅkhyā en Yoga de onderliggende betekenis accepteren³⁹,

En dat de Vedantisten de eenzelveheid van beiden zien⁴⁰.

कार्यकारणवाच्यांशौ जीवेशौ यौ जहच्च तौ ।

अजहच्च तयोर्लक्ष्यौ चिदंशवेकरूपिणौ ॥ २६ ॥

kāryakāraṇavācyaṁśau jīveśau yau jahacca tau |

ajahacca tayorlakṣyau cidanśāvekarūpiṇau || 26||

cau-kārya-kāraṇa-vācya-aṁśau: De effect-en-oorzaak aspecten van de ogenschijnlijke betekenis; *jīva-īśau*: het individu en de Heer; *tau*: deze beiden; *jahat-ca*: moet verworpen worden; *tayoh ca*: en deze twee; de bedoelde of onderliggende betekenis; *cidanśau*: dat betreft bewustzijn; *ekarūpiṇau*: van dezelfde natuur; moet niet verworpen worden.

26. De oorzaak-en-gevolg aspecten van de ogenschijnlijke betekenis

Van het individu en de Heer dienen te worden verworpen⁴¹.

Maar de onderliggende betekenis, dat van de aard van bewustzijn,

En van dezelfde natuur is, die moeten behouden blijven⁴².

³⁸ Als van elkaar onafhankelijke verschijningsvormen; *jīva* en *īśvara* (mens en God).

³⁹ *Jīva* en *īśvara* beiden hebben dezelfde bestaansgrond (bewustzijn)

⁴⁰ Geen onderscheid tussen verschijningsvorm en bestaansgrond (bewustzijn).

⁴¹ De oorzaak-en-gevolg aspecten betreffen het veranderlijke en voorbijgaande die kenmerkend zijn voor de ogenschijnlijke waarnemingen.

⁴² Het proces van de bepaling van de impliciete betekenis van uitdrukkingen wordt bij Indiase logica *lakṣaṇa* genoemd. Zie vers 47 van mijn vertaling van *Vākyavṛtti*.

कर्मशास्त्रे कुतो ज्ञानं तर्के नैवास्ति निश्चयः।

साङ्ख्ययोगौ द्विधापन्नौ शाब्दिकाः शब्दतत्पराः ॥ २७ ॥

karmaśāstre kuto jñānam tarke naivāsti niścayaḥ |
sāṅkhyayogau dvidhāpannau śābdikāḥ śabdatatparāḥ || 27||

kutaḥ: waar is; *jñānam*: kennis; *karma-śāstre*: in geschriften over rituelen (*Mimāṃsā*); *na eva asti*: is er zeker geen; *niścayaḥ*: gedegen conclusie; *tarke*: in verhandelingen over logica; *dvidhāpannau*: dualiteit wordt verworven; *sāṅkhyayogau*: in Sāṅkhya en yoga; *śābdikāḥ*: de grammatici; *śabda-tat-parāḥ*: leggen zich toe alleen op woorden.

- 27. Waar is in de geschriften over rituelen⁴³ kennis te vinden?**
Gebruik van logica heeft evenmin tot gedegen conclusies geleid.
Sāṅkhya en Yoga gaan uit het dualiteitsbeginsel⁴⁴.
En de grammatici leggen zich alleen op woorden toe.⁴⁵

अन्ये पाषण्डिनः सर्वे ज्ञानवार्तासुदुर्लभाः।

एकं वेदान्तविज्ञानं स्वानुभूत्या विराजते ॥ २८ ॥

anye pāṣaṇḍinaḥ sarve jñānavārtāsudurlabhāḥ |
ekam vedāntavijñānam svānubhūtyā virājate || 28||

anye sarva: alle anderen; *pāṣaṇḍinaḥ*: de ketters, dwaalgeesten; *jñāna-vārtāsu durlabhāḥ*: zijn zwak in zelfkennis; *ekam*: de ene; *vedānta-vijñānam*: wijsheid van Vedānta; *svānubhūtyā*: vanwege zijn directe ervaring; *virājate*: straalt glansrijk.

- 28. Vanwege zijn directe ervaring**
Schittert de non-duale wijsheid
Van Vedānta glansrijk.
Alle andere dwaalgeesten zijn zwak in zelfkennis⁴⁶.

⁴³ Mimāṃsā.

⁴⁴ Onderscheid tussen Puruṣa en Prakṛti.

⁴⁵ Śāṅkara stelt in dit vers dat geen van de andere vijf scholen dan Vedānta die uit de Veda's zijn ontsproten tot ware kennis leidt.

⁴⁶ In de verzen 27 en 28 wijst Śāṅkara de vijf van de zes op de Veda's gebaseerde scholen af en stelt dat alleen Vedānta tot zelfkennis leidt. De andere vijf scholen zijn Nyāya (logica), Vaiśeṣika (natuurlijke wereld en metafysica), Sāṅkhya (erkent de dualiteit van Puruṣa en Prakṛti), Yoga (Sāṅkhya met een praktische inslag) en Mimāṃsā (studie van de betekenis van Vedische rituelen).

अहं ममेत्ययं बन्धो नाहं ममेति मुक्तता।

बन्धमोक्षौ गुणैर्भाति गुणाः प्रकृतिसम्भवाः ॥ २९ ॥

*aham mametyayaṁ bandho nāhaṁ mameti muktatā |
bandhamokṣau guṇairbhāti guṇāḥ prakṛtisambhavāḥ || 29||*

ayam: deze; *bandhaḥ*: gebondenheid; *aham mama iti*: is van de aard van ‘ik’ en ‘mij’; *na iti*: de ontkenning; *aham mama*: van ‘ik’ en ‘mij’; *muktatā*: is bevrijding; *bandha-mokṣau*: gebondenheid en bevrijding; *bhāti*: verschijnen, opdraven; *guṇauḥ*: door de guṇa’s; *guṇaḥ*: de guṇa’s; *prakṛtisambhavāḥ*: zijn uit prakṛti ontstaan.

29. Gebondenheid is van de aard van ‘ik’ en ‘mij’,

De ontkenning van ‘ik’ en ‘mij’ is bevrijding.

Gebondenheid en bevrijding verschijnen vanwege de guṇa’s⁴⁷.

En de guṇa’s zijn uit Prakṛti⁴⁸ ontstaan.

ज्ञानमेकं सदा भाति सर्वावस्थासु निर्मलम्।

मन्दभाग्या न जानन्ति स्वरूपं केवलं बृहत् ॥ ३० ॥

*jñānamekaṁ sadā bhāti sarvāvasthāsu nirmalam |
mandabhāgyā na jānanti svarūpaṁ kevalaṁ brhat || 30||*

ekam: de Eén; *nirmalam*: puur; *jñānam*: kennis; *sadā*: altijd; *bhāti*: schijnt, straalt; *sarva-avasthāsu*: in alle staten van verwijlen, zijn; *mandabhāgyāḥ*: de onfortuinlijke; *na jānanti*: zijn zich niet gewaar; *svarūpaṁ*: hun eigen natuur; *kevalam*: gelijksoortig, homogeen uniform, absoluut; *brhat*: oneindig.

30. De Ene pure Kennis straalt

In alle staten van ervaren;

De onfortuinlijke is zich niet bewust

Van zijn absolute en oneindige natuur⁴⁹.

⁴⁷ Satva, rajas en tamas.

⁴⁸ De natuur of op ervaring gebaseerde werkelijkheid.

⁴⁹ Bhagavad Gītā (15.10): "Zij die bewoogd door de guṇa's in de begoocheling leven, worden Hem niet gewaar, als Hij heengaat of verblijft, of geniet; zij die zien met de ogen van wijsheid, worden Hem gewaar."

सङ्कल्पसाक्षि यज्ज्ञानं सर्वलोकैकजीवनम्।

तदेवास्मीति यो वेद स मुक्तो नात्र संशयः ॥ ३१ ॥

*saṅkalpasākṣi yajjñānaṁ sarvalokaikajīvanam |
tadevāsmīti yo veda sa mukto nātra saṁśayaḥ || 31||*

yat-jñānam: Die Kennis; *saṅkalpa-sākṣi*: de getuige van alle gedachten; *sarvaloka-eka-jīvanam*: [en] het principe van leven van alle wezens; *yah*: diegene wie; *veda*: weet; *iti*: aldus; *tat-eva-asmi*: Dat alleen ben Ik; *saḥ*: hij; *muktaḥ*: is bevrijd; *na*: er is geen; *saṁśayaḥ*: twijfel; *ātra*: in deze.

**31. De kenner van de getuige van alle gedachten,
En van het levensprincipe van alle wezens
Als “Dat alleen ben Ik”, is waarlijk de bevrijde.
Hierover kan geen twijfel zijn.**

प्रमाता च प्रमाणं च प्रमेयं प्रमितिस्तथा।

यस्य भासावभासन्ते मानं ज्ञानाय तस्य किम् ॥ ३२ ॥

*pramātā ca pramāṇam ca prameyaṁ pramitistathā |
yasya bhāsāvabhāsante mānaṁ jñānāya tasya kim || 32||*

pramātā: de kenner; *ca*: en; *pramāṇam*: middel van kennis; *ca*: en; *prameyam*: het object van kennis; *tathā*: en; *pramiti*: de kennis van een object; *yasya*: door wiens; *bhāsā*: straling; *avabhāsante*: ze [allen] zijn verlicht; *jñānāya*: voor de kennis; *tasya*: van dat; *kim*: waaraan behoefte is; *mānam*: voor een middel van kennis.

**32. Door wiens uitstraling de kenner, het middel tot kennis,
Het object van kennis, [en] de kennis van een object worden verlicht⁵⁰,
Om Dat⁵¹ te kennen,
Is er behoefte aan middelen van kennis?**

⁵⁰ Geen ervaring of kennis is mogelijk zonder: 1) de kenner, ik, 2) het middel tot kennis zoals directe waarneming, gevolgtrekking, het gehoorde of geschrevene, 3) het object van kennis, fysiek of subtiel, 4) de kennis of ervaring zelf als gedachte. Maar alle vier bovengenoemde zouden niet mogelijk zijn zonder het bestaan van bewustzijn, de verlichter van hen allen. Dát, kan niet door middel van iets anders gekend worden.

⁵¹ Dat: die Kennis.

अर्थाकारा भवेद्वृत्तिः फलेनार्थः प्रकाशते।

अर्थज्ञानं विजानाति स एवार्थः परः स्मृतः ॥ ३३ ॥

arthākārā bhavedvṛttiḥ phalenārthaḥ prakāśate |
arthajñānaṁ vijānāti sa evārthaḥ paraḥ smṛtaḥ || 33||

vṛttiḥ: de gedachte; *bhavet*: neemt; *arthākārā*: de vorm van een object; *arthaḥ*: het object; *prakāśate*: wordt verlicht; *phalena*: door het gereflecteerde bewustzijn; *vijānāti*: hij die kent; *arthajñānam*: de kennis van het object; *saḥ*: dat; *eva*: alleen; *paraḥ artaḥ*: Opperste Zelf; *smṛtaḥ*: wordt gekend.

33. De gedachte neemt de vorm van een object aan.

Het object wordt verlicht door het gereflecteerde bewustzijn.

Dat wat de kennis van het object heeft

Wordt [door de wijze] als het Opperste Zelf gekend.

वृत्तिव्याप्यत्वमेवास्तु फलव्याप्तिः कथं भवेत्।

स्वप्रकाशस्वरूपत्वासिद्धत्वाच्च चिदात्मनः ॥ ३४ ॥

vṛttivyāpyatvamevāstu phalavyāptiḥ katham bhavet |
svaprakāśa-svarūpatvātsiddhatvācca cidātmanah || 34||

cidātmanah: van het Zelf dat van de aard van bewustzijn is; *sva-prakāśasvarūpatvāt*: vanwege zijn zelf-stralende aard; *ca*: en; *siddhatvāt*: omdat het onloochenbaar is; *astu*: daar is; *vṛttivyāpyatvam*: gedachte impregnatie, doordringen; *eva*: alleen; *katham*: hoe; *bhavet*: kan daar zijn; *phala-vyāptiḥ*: doordringing door het gereflecteerde bewustzijn.

34. Daar het Zelf, van de aard van Bewustzijn,

Zelf-stralend en onloochenbaar is,

Doordringt Het de gedachten.

Een reflectie [van het bewustzijn] kan dat niet doen⁵².

⁵² De reflectie van de zon als beeld op het water doordringt het water niet, zoals een reflectie op een spiegel. De warmte en eventueel het licht van de zon doordringt echter het water dat de eigenschappen van de zon, warmte en licht, aanneemt.

अर्थादर्थान्तरे वृत्तिर्गन्तुं चलति चान्तरे।

निराधारा निर्विकारा या दशा सोन्मनी स्मृता ॥ ३५ ॥

*arthādarthāntare vṛttirgantum calati cāntare |
nirādhārā nirvikārā yā daśā sonmanī smṛtā || 35||*

vṛttiḥ: de gedachte; *gantum*: gaat; *arthāt*: van één object; *artha-antare*: naar een ander object; *calati*: beweegt; *ca-antare*: en ertussenin; *yā*: dat; *daśā*: staat; *nirādhārā*: dat op zichzelf, zonder enig steun, bestaat; *nirvikārā*: (en) zonder modificaties; *sā*: dat (staat); *smṛtā*: is bekend als; *unmanī*: Unmani.

**35. Gedachten bewegen van het ene naar een andere object.
En de staat ertussenin, die op zichzelf bestaat
Zonder enige steun en zonder welke modificatie dan ook,
Wordt gekend als Unmani⁵³.**

चित्तं चिदिति जानीयात्तकाररहितं यदा।

तकारो विषयाध्यासो जपारागो यथा मणौ ॥ ३६ ॥

*cittam ciditi jānīyāttakārahitam yadā |
takāro viṣayādhyāso japārāgo yathā maṇau || 36||*

yadā: wanneer; *takāra-rahitam*: (de *Cit-ta*) zonder de ‘ta’ is; *vijānīyāt*: weet dat; *cittam cita ca*: de geest zelf het bewustzijn is; *takārāḥ*: de ‘ta’; *viṣayādhyāsaḥ*: stelt de superpositie (oplegging) van de objecten voor; *yathā*: zoals; *maṇau*: in het kristal; *japā-rāgaḥ*: de kleur van de Chinese roos (wordt opgelegd).

**36. Wanneer de *Cit-ta* (geest) zonder ‘ta’ is,
Weet dat Citta (geest) dan zelf de Cit (bewustzijn) is.
De ‘ta’ stelt de oplegging van objecten voor,
Zoals in het kristal de kleur van de Chinese roos is opgelegd.**

⁵³ Unmani: een lege, transparante geest (MW: to become absent in mind).

ज्ञेयवस्तु परित्यागाज्ज्ञानं तिष्ठति केवलम्।
त्रिपुटी क्षीणतामेति ब्रह्मनिर्वाणमृच्छति ॥ ३७ ॥

*jñeyavastu parityāgājñānam tiṣṭhati kevalam |
tripuṭī kṣīṇatāmeti brahmanirvāṇamṛcchati || 37||*

jñānam: kennis; *kevalam*: alleen (resteert); *jñeya-vastu parityāgāt*: uit het afstand doen van objecten van kennis; *tripuṭī*: de triade; *kṣīṇatām*: houdt op; *eti*: verwerft, bereikt; *ṛcchati*: men verwerft, bereikt; *brahmanirvāṇam*: (de staat van) bevrijding.

- 37. Kennis alleen resteert wanneer
Kennis van objecten wordt verzaakt.
Wanneer de triade⁵⁴ ophoudt
Wordt bevrijding verwezenlijkt.**

मनोमात्रमिदं सर्वं तन्मनो ज्ञानमात्रकम्।
अज्ञानं भ्रम इत्याहुर्विज्ञानं परमं पदम् ॥ ३८ ॥

*manomātramidaṁ sarvaṁ tanmano jñānamātrakam |
ajñānam bhrama ityāhurvijñānam paramaṁ padam || 38||*

sarvam; alle; *idam*: dit, deze; *manomātram*: is niets anders dan de geest; *tatmanah*; die geest; *jñānamātrakam*: is van de aard van kennis; *ajñānam*: onwetendheid; *iti ahuḥ*: wordt (door de wijze) als; *bhrama*: illusie; *vijñānam*: kennis; *paramam*: opperste; *padam*: staat.

- 38. Al dit is niets anders dan de geest.
Die natuur van de geest is die van kennis⁵⁵.
Onwetendheid [zeggen de wijzen] is illusie
En Kennis⁵⁶ is de opperste staat.**

⁵⁴ Kenner, kennis en het gekende

⁵⁵ Kennis van objecten.

⁵⁶ Vijñānam: opperste Kennis. Jñānam en Vijñānam, beiden, worden met het woord ‘Kennis’ vertaald. In de verzen 42 t/m 48 legt Śaṅkara het verschil tussen deze twee soorten kennis uit.

अज्ञानं चान्यथाज्ञानं मायामेतां वदन्ति ते।

ईश्वरं मायिनं विद्यान्मायातीतं निरञ्जनम्॥ ३९॥

ajñānaṁ cānyathājñānaṁ māyāmetāṁ vadanti te |
īśvaraṁ māyinaṁ vidyānmāyātītaṁ nirañjanam || 39||

te: zij (de wijzen); *vadanti*: verklaren; *etām*: deze twee; *ajñānam*: onwetendheid (niet-verstaan of beseffen) *ca*: en; *anyatha-ajñānam*: misverstand; *māyām*: als māyā; *īśvaram*: de Heer; *vidyāt*: dient te worden gekend; *māyinaṁ*: de drager van māyā; *māyātītam*: (dat wat is) voorbij māyā; *nirañjanam*: onberispelijk.

- 39. De wijzen verklaren dat deze twee,
Onwetendheid en verkeerd begrip, dat is māyā⁵⁷.
De Heer⁵⁸ is de drager van māyā,
En Dat wat māyā overstijgt is het onberispelijke⁵⁹.**

सदानन्दे चिदाकाशे मायामेघस्तटिन्मनः।

अहन्ता गर्जनं तत्र धारासारो हि यत्तमः॥ ४०॥

sadānande cidākāśe māyāmeghastatinmanah |
ahantā garjanam tatra dhārāsāro hi yattamaḥ || 40||

cidākāśe: in de ruimte van bewustzijn; *sat-ānande*: (dat is van de aard van) bestaan en gelukzaligheid; *māyā-meghaḥ*: māyā is de wolk; *manaḥ*: (en) de geest; *taṭit*: (is) (verwant aan) bliksemschicht; *tatra*: daar (in de metafoor); *ahantā*: ego; *garjanam*: is de donder; *hi*: waarlijk; *dhārāsāraḥ*: de stortbui; *yat tamaḥ*: is de traagheid, lamlendigheid, logheid, duisternis.

- 40. In de ruimte van bewustzijn,
[Wiens aard] bestaan en gelukzaligheid is,
Is māyā de wolk, de geest de bliksemschicht, het ego de donder,
En, waarlijk, de stortbui is bedwelming⁶⁰.**

⁵⁷ Māyā: verbeelding, begoocheling. Zie Vivekacūdāmaṇi 108, 111 en 113.

⁵⁸ Īśvara.

⁵⁹ Brahman.

⁶⁰ Bedwelming: mentale traagheid, *tamas*. In deze metafoor biedt het oneindig bewustzijn ruimte aan wolken, bliksems en regen maar blijft zelf volledig onaangedaan daardoor.

महामोहान्धकारेऽस्मिन्देवो वर्षति लीलया।

तस्या वृष्टेर्विरामाय प्रबोधैकसमीरणः ॥ ४१ ॥

mahāmohāndhakāre'smindevo varṣati līlayā |
tasyā vṛṣṭervirāmāya prabodhaikasamīraṇaḥ || 41||

asmin: in deze; *mahā-moha-andhakāre*: pik duister van diepe illusie; *devaḥ*: de Heer (Īśvara); *varṣati*: regent; *līlayā*: doolt, speelt, vermaakt zich; *virāmāya*: voor het ophouden van; *tasyāḥ*: van deze; *vṛṣṭe*: stortbui; *prabodha*: Zelfrealisatie; *eka*: alleen; *samīraṇaḥ*: (is) de wind (dat de wolken uiteen jaagt).

41. In deze diep donkere illusie

Regent de Heer op speelse wijze.

Voor het eindigen van deze stortregen,

Is zelfrealisatie als de wind die de wolken uiteendrijft.

ज्ञानं दृग्दृश्ययोर्भानं विज्ञानं दृश्यशून्यता।

एकमेवाद्वयं ब्रह्म नेह नानाऽस्ति किञ्चन ॥ ४२ ॥

jñānam dṛgdrśyayorbhānam vijñānam drśyaśūnyatā |
ekamevādvayaṁ brahma neha nānā'sti kiñcana || 42||

jñānam: Kennis; *bhānam*: (is het) gewaarzijn; *dṛgdrśyayoḥ*: van (het verschil van) de Ziener en het geziene; *vijñānam*: vijñānam: *drśyaśūnyatā*: (is de) afwezigheid van het geziene (objecten); *brahma*: Waarheid; *ekam eva advayaṁ*: is één en, waarlijk, niet dual; *iha*: hier; *na asti*: is er geen; *nānā*: verscheidenheid; *kiñcana*: welke ook.

42. Jñānam⁶¹ is het gewaarzijn van het verschil van de Ziener en het geziene,

Vijñānam is de afwezigheid van het geziene (objecten).

De Waarheid is, waarlijk, één en niet dual.

Daarin is geen enkele verscheidenheid.

⁶¹ Jñānam en Vijñānam, beiden, worden met het woord 'Kennis' vertaald. In de verzen 42 t/m 48 legt Śaṅkara het verschil tussen deze twee soorten kennis uit.

क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोर्ज्ञानं तज्ज्ञानं ज्ञानमुच्यते।

विज्ञानं चोभयोरैक्यं क्षेत्रज्ञपरमात्मनोः ॥ ४३ ॥

*kṣetrakṣetrajñayorjñānaṁ tajjñānaṁ jñānamucyate |
vijñānaṁ cobhayoraikyam kṣetrajñāparamātmanoḥ || 43||*

tat-jñānam: Die kennis; *jñānam ucyate*: wordt Kennis (*jñānam*) genoemd;
jñānam: dat de kennis is; *kṣetra-kṣetrajñā*: van het ervarene en de ervaarder; *ca*:
en; *vijñānam*: (directe realisatie); *ekyam*: de eenzelfigheid; *ubhayoḥ*: van beiden;
kṣetrajñā-paramātmanoḥ: de ervaarder en het Opperste Heer, het Zelf.

43. Kennis van het ervarene en de ervaarder

Wordt *jñānam* genoemd.

Vijñānam is de realisatie van de eenzelvigheid

Van beiden, de ervaarder en het Opperste Heer zelf.

परोक्षं शास्त्रजं ज्ञानं विज्ञानं चात्मदर्शनम्।

आत्मनो ब्रह्मणः सम्यगुपाधिद्वयवर्जितम् ॥ ४४ ॥

*parokṣam śāstrajam jñānaṁ vijñānaṁ cātmadarśanam |
ātmano brahmaṇaḥ samyagupādhi-dvayavarjitam || 44||*

jñānam: *jñānam*; *parokṣam*: (is) indirect; *śāstrajam*: (wanneer) ontstaat uit de
studie van geschriften; *ca*: en; *vijñānam*: *vijñānam*; *atmadarśanam*: zelf-
realisatie; *ātmanaḥ*: van het Zelf; *brahmaṇaḥ*: van de Waarheid, Brahman;
samyak-upādhi-dvaya-varjitam: (is van de aard van) de totale verwijdering van
de twee types van conditionering.

44. *Jñānam* is indirecte kennis, ontstaan uit de studie van Geschriften.

Vijñānam is de zelf-realisatie van de aard van

De totale verwerping van de twee soorten van conditionering⁶²,

Behorende tot het Zelf en Brahman.

⁶² De verwerping van de conditionering (*māyā*) van de *jīva* (de vijf sluiers, de drie lichamen en de drie staten waken, dromen en diepe slaap) leidt tot de *ātman* of het Zelf en van de *Īśvara* (namen en vormen) tot de Waarheid of Brahman.

त्वमर्थविषयं ज्ञानं विज्ञानं तत्पदाश्रयम्।

पदयोरैक्यबोधस्तु ज्ञानविज्ञानसंज्ञितम् ॥ ४५ ॥

*tvamarthaviṣayaṁ jñānaṁ vijñānaṁ tatpadāśrayam |
padayoraikyabodhastu jñānavijñānasamjñitam || 45||*

jñānam: *jñānam*: *tvam-artha-viṣayaṁ*: (is verstaan) de essentie van ‘Gij’;
vijñānam: *vijñānam*: (is de kennis) van het woord ‘Dat’; *tu*: in waarheid; *ekya-*
bodhaḥ: de kennis van de eenzelveigheid; *padayoḥ*: tussen de twee woorden;
jñāna-vijñāna-samjñitam: (wordt) *jñāna-vijñāna* genoemd.

45. Jñāna is het verstaan van de essentie van ‘Gij’⁶³.

Vijñāna is de kennis van het woord ‘Dat’.

Waarlijk, de kennis van de eenzelveigheid

Van deze twee woorden wordt jñāna-vijñāna genoemd.

आत्मानात्मविवेकं च ज्ञानमाहुर्मनीषिणः।

अज्ञानं चान्यथा लोके विज्ञानं तन्मयं जगत् ॥ ४६ ॥

*ātmānātmavivekaṁ ca jñānamāhurmanīṣiṇaḥ |
ajñānaṁ cānyathā loke vijñānaṁ tanmayam jagat || 46||*

ca: en; *manīṣiṇaḥ*: de wijzen; *āhuḥ*: *ātma-anātmavivekaṁ*: onderscheid tussen het Zelf
en het niet-Zelf; *jñānam*: *jñānam*: *ca*: en; *loka*: indeze wereld; *ajñānam*: onwetendheid;
anyathā: verschillend, verkeerd waarneming (het niet-zelf als het Zelf); *vijñānam*:
vijñānam; *jagat*: (is het zien van) de wereld; *tanmayam*: als niets anders dan Dat (MW:
made of that, absorbed in or identical with that).

46. Onderscheid tussen het Zelf en het niet-Zelf noemt de wijze jñāna.

En in deze wereld is onwetendheid verkeerd waarnemen⁶⁴.

Vijñāna is het zien van de wereld

Niets anders is dan Dat.

⁶³ In de verklaring “Dat zijt Gij”.

⁶⁴ Het niet-Zelf als het Zelf.

अन्वयव्यतिरेकाभ्यां सर्वत्रैकं प्रपश्यति।

यत्तु वृत्तिजं ज्ञानं विज्ञानं ज्ञानमात्रकम् ॥ ४७ ॥

*anvayavyatirekābhyāṃ sarvatraikam prapaśyati |
yattu vṛttijam jñānam vijñānam jñānamātrakam || 47||*

prapaśyati: hij die helder kan zien; *ekam*: de Ene (Waarheid); *sarvatra*: overal; *anvaya-vyatirekābhyām*: door de methode van de onveranderlijke samenhangen; *tu*: verder; *yat*: dat wat; *vṛttijam*: is uit het denken ontstaan; *jñānam*: jñānam (wordt genoemd); *vijñānam*: vijñānam; *jñāna-mātrakam*; (is) Puur Kennis (vrij van gedachten).

47. Door de methode van de overeenstemming en tegenstrijdigheid⁶⁵

Ziet diegene die helder kan zien de Ene overal.

Verder, wat uit gedachten is ontstaan wordt jñāna genoemd.

Vijñāna is Pure Kennis [vrij van gedachten].

अज्ञानध्वंसकं ज्ञानं विज्ञानं चोभयात्मकम्।

ज्ञानविज्ञाननिष्ठेयं तत्सद्ब्रह्मणि चार्पणम् ॥ ४८ ॥

*ajñānadhvaṃsakam jñānam vijñānam cobhayātmakam |
jñānavijñānaniṣṭheyam tatsadbrahmaṇi cārpaṇam || 48||*

jñānam: jñānam; *ajñāna-dhvaṃsakam*: is de vernietiger van onwetendheid; *ca*: en; *vijñānam*: vijñānam; *ubhayātmakam*: (is) van de natuur van beiden; *iyam*: dit is; *jñāna-vijñāna-niṣṭha*: verwijlen in jñāna en vijñāna; *ca-arpaṇam*: dat versmelting, oplossing; *tat-sat-brahmaṇi*: in dat altijd-bestaande Waarheid.

48. Jñāna is de vernietiger van onwetendheid

Terwijl vijñāna van de natuur van beiden⁶⁶ is.

Verblijven in jñāna en vijñāna is de versmelting

In die altijd-bestaande Waarheid⁶⁷.

⁶⁵ Anvayavyatireka. Zie voetnoot bij vers 4.

⁶⁶ Kennis en onwetendheid.

⁶⁷ Brahman.

भोक्ता सत्त्वगुणः शुद्धो भोगानां साधनं रजः ।

भोग्यं तमोगुणः प्राहुरात्मा चैषां प्रकाशकः ॥ ४९ ॥

*bhoktā sattvagūṇaḥ śuddho bhogānām sādhanam rajah |
bhogyam tamogūṇaḥ prāhurātmā caiṣām prakāśakaḥ || 49||*

bhokta: de ervaarder; *śuddhaḥ*: is de pure; *sattva-guṇaḥ*: sattva guṇa; *sādhanam*: (en) het instrument; *bhogānām*: van ervaring; *rajah*: (is) rajo guṇa; *prāhuḥ*: (de wijze) zegt; *bhogyam*: object van ervaring; *tamogūṇam*: tamo guṇa; *ca*: en; *ātmā*: het Zelf; *prakāśakaḥ*: (is de) verlichter.

49. De ervaarder is de pure sattva guṇa,

En het instrument van ervaring is rajo guṇa.

De Wijze zegt dat het object van ervaring tamo guṇa is

En het Zelf is de verlichter van dit alles.

ब्रह्माध्ययनसंयुक्तो ब्रह्मचर्यारतः सदा ।

सर्वं ब्रह्मेति यो वेद ब्रह्मचारी स उच्यते ॥ ५० ॥

*Brahmādhyaṇa-saṃyukto brahmacaryārataḥ sadā |
sarvaṃ brahmeti yo veda brahmacārī sa ucyate || 50||*

brahmā-adhyayana-saṃyukto: Hij die begiftigd is met de studie van de Veda's; *brahmacaryārataḥ*: altijd trouw aan de eed van brahmacārya; *yaḥ*: hij wie; *veda*: weet; *sarvam*: alles; *brahma-iti*: als de Waarheid (Brahman); *saḥ*: zo'n persoon; *ucyate*: brahmacārī.

50. Hij die begiftigd is met de studie van de Veda's

En altijd trouw aan de eed van brahmacārya⁶⁸,

Die alles als Brahman kent,

Wordt een brahmacārī⁶⁹ genoemd.

⁶⁸ De eerste van de vier levensfasen (āśrama). De andere drie zijn grhastha (huishouder), Vānaprastha (asceet) en saṃyāsa (afstand doen).

⁶⁹ Brahmacārī: hij die achter Brahman aan gaat.

गृहस्थो गुणमध्यस्थः शरीरं गृहमुच्यते।

गुणाः कुर्वन्ति कर्माणि नाहं कर्तेति बुद्धिमान्॥ ५१ ॥

*grhastho guṇamadyasthaḥ śarīraṁ grhamucyate |
guṇāḥ kurvanti karmāṇi nāhaṁ karteti buddhimān || 51||*

śarīram: het lichaam; *ucyate*: wordt genoemd; *grham*: het huis; *grhasthaḥ*: een; *guṇa-madyasthaḥ*: gezeten middenin de guṇa's; *buddhimān*: De wijze (huishouder weet); *guṇaḥ*: dat de guṇa's; *kurvanti*: doen; *karmāṇi*: de handelingen; *aham*: Ik (ben); *na*: niet; *kartā iti*: de doener.

51. Het lichaam wordt het huis genoemd.

De huishouder leeft temidden van de guṇa's.

De wijze huishouder weet dat niet hij de doener is

Maar dat het de guṇa's zijn die handelen.

किमुग्रैश्च तपोभिश्च यस्य ज्ञानमयं तपः।

हर्षामर्षविनिर्मुक्तो वानप्रस्थः स उच्यते॥ ५२ ॥

*kimugraiśca tapobhiśca yasya jñānamayaṁ tapaḥ |
harṣāmarṣavinirmukto vānaprasthaḥ sa ucyate || 52||*

yasya: voor hem; *tapaḥ*: (wiens) soberheid; *jñāna-mayaṁ*: van de aard van Kennis (is); *kim*: wat wordt gediend; *ugraiḥ ca tapobhiḥ ca*: door strenge, barre soberheid; *saḥ*: Hij; *harṣa-amarṣa-vinirmuktoḥ*: hij die vrij van vreugde en begeerte; *ucyate*: wordt genoemd; *vānaprasthaḥ*: vānaprasthaḥ.

52. Wat is het nut van het dienen aan strenge soberheid

Voor hem wiens soberheid de aard van Kennis heeft?

Hij die vrij is van plezier en begeerte

Wordt een Vānaprastha⁷⁰ genoemd.

⁷⁰ Vānaprastha: een Brahmaan in de derde fase van zijn leven (wie na de fases van student en huishouder huis en haard heeft verlaten en een ascetisch leven in de bossen leidt). Śaṅkara stelt hier dat alleen hij wiens soberheid van de aard van kennis is een Vānaprastha wordt genoemd en niet noodzaakleerwijze hij die huis en haard heeft verlaten.

देहाभ्यासो हि सन्न्यासो नैव काषयवाससा।

नऽहं देहोऽहमामेति निश्चयो न्यासलक्षणम्। ५३।

*dehābhyāso hi sannyāso naiva kāṣayavāsasā |
na'ham deho'hamāmeti niścayo nyāsalakṣanam | 53|*

niścayaḥ: pertinente vastbeslotenheid; *iti*: aldus; *aham*: Ik (ben); *na*: niet; *dehaḥ*: het lichaam; *aham*: Ik (ben); *ātmā*: het Zelf; *nyāsalakṣanam*: is het teken van verzaking; *dehābhyāsaḥ*: Deze praktijk t.a.v. het lichaam; *hi*: waarlijk; *sannyāsaḥ*: na eva: zeker niet; *kāṣayavāsasā*: het alleen dragen van oranje kleding.

**53. De overtuiging ‘Ik ben niet dit lichaam maar ik ben het Zelf’,
Is het bewijs van afstand doen.
Deze praktijk betreffende het lichaam is zeker sannyāsa⁷¹,
En dit is zeker anders dan het allen maar dragen van oranje kleding.**

सदाचारमिमं नित्यं येऽनुसंदधते बुधः।

संसारसागराच्छीघ्रं स मुच्यन्ते नात्र संशयः ॥ ५४ ॥

*sadācāramimam nityam ye' budhaḥ |
saṁsārasāgarācchīghram sa mucyante nātra saṁśayaḥ || 54||*

ye: zij; *budhaḥ*: wijze mensen; *nityam*: (wie) constant; *anusaṁdadhate*: praktijk; *imam*: deze; *sadācāram*: Sadācāra; *mucyante*: wordt bevrijd; *śīghram*: snel, gauw; *saṁsāra-sāgarāt*: van de oceaan van zielsverhuizing, transmigratie, hergeboorte; *atra*: in dat opzicht; *na*; niet; *saṁśayaḥ*: twijfel (welk dan ook).

**54. De wijze mensen die onophoudelijk
Deze Sadācāra in praktijk brengen
Worden gauw bevrijd van hergeboorten.
Hierover kan geen enkele twijfel bestaan.**

⁷¹ Spirituele praktijk.

Onderscheid tussen jñāna en vijñāna

Vers	jñāna	vijñāna
1	Wereldse kennis	Spirituele kennis
2	Vaardigheden	Begrijpen (bodha)
3	Objecten beschrijvende Kennis	Kennis dat een object van andere objecten onderscheidt
4	Algemene kennis (sāmānya jñāna)	Gedetailleerde, speciale of specifieke kennis
5	Theoretische wetenschap / kennis	Toegepaste wetenschap / kennis
6	Kennis van verscheidenheid	Kennis van de eenheid van diversiteit
7	Kennis van de effecten (kārya jñāna)	Kennis van de oorzaken van de effecten (kāraṇa jñāna)
42	Onderscheid tussen de ziener en het geziene (Dṛg Dṛśya Viveka)	Realisatie van de waarheid vrij van het geziene (dṛśya śūnyatā)
43	Kennis van de ervaarder en het ervarene (kṣetra-kṣetrajñāna viveka)	De realisatie van de eenzelvigheid van ervaring (aikya jñānam) en het Opperste Zelf
44	Verstandelijk begrijpen van de Waarheid uit spirituele studies (parokṣa śāstrajñānam)	Zelf-realisatie (ātmaadarśanam)
45	Begrijpen van 'Gij' in de verklaring 'Dat zijt Gij'	Begrijpen van 'Dat' in de verklaring 'Dat zijt Gij' (tat artha jñānam). Jñāna-vijñāna is de realisatie van hun eenzelvigheid (padayor-aikya jñānam)
46	Ajñānam is het zien van het niet-zelf als het Zelf (anyathā jñānam), jñānam is onderscheid tussen het Zelf en niet-Zelf (ātma-anātmā-viveka)	Vijñāna is het zien dat het Zelf de wereld doordringt
47	Het oprijzen van de gedachte 'Ik ben de oneindige Waarheid' uit juist begrijpen	De realisatie van de Waarheid vrij van alle gedachten (jñāna mātra)
48	Dat wat onwetendheid verwijderd	Dat wat de aard is van kennis en onwetendheid beiden (ubhayātmakam)

